

Historia parafii św. Michała w Fulton, NY.

The Dedication and Blessing of the new St. Michael's Church and Rectory, Sep. 17, 1961, p. 13-18.
CAP at Orchard Lake.

Fulton liczące dziś 15 tysięcy mieszkańców leży po obu stronach Oswego River o 11 mil na południe od miasta Oswego, a o 25 mil na północ od Syracuse. Parafia św. Michała znajduje się po lewej stronie tej rzeki i sięga na zachód aż do jeziora Neatahwanta.

Początki i rozwój Fultonu.

Fulton jest młodym miastem i liczy niewiele ponad sto lat istnienia. Jego okolice od wieków były zamieszkałe przez Indian ze szczepu Iroquois. Pierwszym białym człowiekiem, który dotarł do wodospadu Oswego Falls w sierpniu 1654 roku, był katolicki misjonarz, Ks. Szymon LeMoyne, francuski jezuita z Kanady. Stamtąd za nim poczęli tu przybywać inni Francuzi, z Nowej Anglii - Anglicy, a z okolicy New Yorku - Holendrzy. 'Wszystkich nęcił piękny wodospad Oswego Falls i żyzna ziemia tej okolicy.

Z okazji budowy Erie Canal w 1828 roku przybyło tu do pracy wielu prześladowanych przez Anglię Irlandczyków oraz trochę Szwajcarów. Osiedlili się oni po obu brzegach rzeki przy Oswego Falls. Zachodnie osiedle nazywało się Oswego Falls, a wschodnie miało nazwę Fulton. Obydwa te osiedla w 1837 roku połączyły się pod wspólną nazwą Fulton i tak powstało nasze miasto.

Przeprowadzenie linii kolejowej w 1848 roku z Syracuse przez Fulton do Oswego ściągnęło tu dużo nowych ludzi, którzy przeważnie osiedlali się na farmach i uprawiali zboże i hodowali krowy i owce. To stało się zachętą i podstawą do założenia różnych warsztatów przemysłowych. Wykorzystano najprzód siłę wodną Oswego Falls i wybudowano tu tartak drzewny i młyn do mielenia zboża. Zaopatrywały one ludność w bliższej i dalszej okolicy w drzewo budulcowe i mąkę. Trochę później wybudowano fabrykę czekolady i wyrobów wełnianych i tak przetwarzano mleko i wełnę z okolicznych farm. Z czasem wybudowano tu fabrykę papieru, na miejsce której później powstały dwie fabryki: Armstrong Cork i Sealright. Wszystko to ściągnęło do Fultonu mnóstwo ludzi wszelkiej narodowości z przewagą Irlandczyków, Włochów, Polaków, Ukraińców i Niemców, Jedni pracowali w tych fabrykach, a inni na farmach, które wtedy jeszcze były prawie wszędzie gdzie dziś znajduje się nasza parafia.

Pierwsi Polacy długo bez swego kapłana.

Pierwsi Polacy zjawili się w Fulton w 1901 roku i od tego czasu, co rok przybywało ich coraz więcej i więcej. Wtedy w Fulton była tylko jedna katolicka parafia, a mianowicie Niepokalanego

Poczęcia Matki Bożej na wschodniej stronie rzeki. Do tego kościoła razem z innymi katolikami chodzili i Polacy. Obsługiwał ich tam najprzód Ks. Patryk Kearney, a po jego śmierci w 1906 roku nowy proboszcz Ks. Jan Lindsman. Obsługa duchowa tych księży względem Polaków ograniczała się tylko do Mszy św., chrztów, ślubów i pogrzebów, bo z braku znajomości języka angielskiego Polacy do spowiedzi musieli jeździć aż do Ks. Rusina w Syracuse, albo do Oswego, gdy on tam przyjeżdżał na polskie nabożeństwa.

W 1908 roku przybył do Oswego pierwszy polski kapłan do stałej obsługi rodaków, Ks. Stefan Płaza i stamtąd dojeżdżał także i do Fulton. Od razu on pomyślał o budowie polskiego kościoła w Fulton. Dnia 7 lutego 1909 roku założył on w tym celu Towarzystwo św. Michała Archanioła, które miało mu pomagać w zabiegach o nowy kościół. Ks. Płaza jednak opuścił Oswego zbyt wcześnie, bo już w lipcu 1909 roku. Na jego miejsce przybył Ks. Szymon Pniak tegoż roku w listopadzie. On również dojeżdżał do Fulton, co niedziela i święto z nabożeństwami dla rodaków.

Za czasów Ks. Płazy i Ks. Pniaka Msza św. dla Polaków w Fulton była odprawiana na hali pod kościołem Najświętszej Maryi Panny. Tam głoszone polskie kazania, słuchano spowiedzi, udzielano chrztów i ślubów i tam się odbywały pogrzeby oraz nauka religii dla dzieci. Tak było przeszło 10 lat.

Ks. Pniak także bardzo zabiegał o nowy kościół polski w Fulton. Z pomocą Towarzystwa św. Michała zaczął zbierać fundusze na ten cel i już nawet kupił 5 lot przy Park i Pine Streets pod ten zamierzony kościół. Niestety, na tym wszystko stanęło, bo Ks. Pniak w 1920 roku zapadł mocno na zdrowiu i już nie mógł się wyleczyć aż do swojej śmierci w 1929 roku.

Między 1920 i 1924 rokiem Ks. Walenty Chrobok z Syracuse czasami odprawiał tu nabożeństwa dla Polaków, ale najczęściej udawali się oni na Mszę św. do kościoła Matki Bożej na drugiej stronie rzeki, albo jeździli aż do kościoła św. Stefana w Oswego.

Pierwszy kościół polski

W lutym 1924 roku Ks. Kazimierz Piejda został proboszczem w Oswego, a k marca także i administratorem w Fulton do obsługi Polaków. Przez jakiś czas odprawiał Mszę św. dla rodaków w Red Men's Hall na Broadway, a później i na hali Pawła Saydery. Z niezwykłym poświęceniem począł zabiegać o budowę nowego kościoła. Ponieważ to miejsce kupione przez Ks. Pniaka nie wszystkim się podobało, Ks. Piejda po pokonaniu wielu trudności, sprzeciwów, tarć i rozłamów rodaków i po doznaniu mnóstwa przykrości nabył nowy teren pod polski kościół, daleko lepszy, na rogu Beech i West 3rd Streets razem z domem rodzinnym. Dolne piętro tego domu przebudowano na tymczasowy kościół, a na górze urządzono mieszkanie dla księdza. Taki to był początek polskiej parafii św. Michała w Fulton.

W 1927 roku Ks. Piejda opuścił Oswego i jego następcą został Ks. Jan Sciskalski. Nie mógł on jednak obsługiwać Polaków w Fulton. Czasami odprawiał tu nabożeństwa Ks. Kazimierz Skrypko, kapelan Szpitala Najśw. Maryi Panny z Syracuse, ale trwało to krótko.

Księża rezydenci

Pierwszym kapłanem przysłanym przez władze diecezjalne do obsługi Polaków wyłącznie w Fulton był Ks. Józef Jankowski. Przybył on tu w czerwcu 1930 roku, a wyjechał już w następnym roku w lipcu. Z polskich księży on pierwszy był stałym rezydentem plebanii nad kościołem.

We wrześniu 1931 roku Ks. Bolesław Dutkiewicz objął duszpasterstwo parafii św. Michała. Dzięki to jego staraniom przybyły do Fulton 3 Siostry Felicjanki i blisko przez 3 lata uczyły tu polskie dzieci religii i polskiego języka. Zaraz jednak po przybyciu Ks. Franciszka Przywary w październiku 1938 roku Siostry Felicjanki opuściły naszą parafię. Ks. Przywara z pomocą niektórych energicznych parafian wyrobił u Biskupa kanoniczne uznanie dla parafii św. Michała i wobec tego Ks. Przywara był pierwszym właściwym proboszczem polskim w Fulton.

Po odejściu Ks. Przywary w czerwcu 1941 roku przez prawie 4 miesiące dojeżdżali tu z Syracuse Księża na zmianę: Ks. Kazimierz Piejda, Ks. Piotr Kołeczek i Ks. Józef Kowalczyk.

Dnia 12 października 1941 roku Ks. Edmund Stankiewicz został proboszczem parafii św. Michała i na tym stanowisku pozostał najdłużej, bo aż do kwietnia 1956 roku. Oprócz pięknej pracy nad urobieniem dusz parafian dokonał wielu ulepszeń w kościele, jak: przybudował przedsionek na froncie kościoła, zaopatrzył kościół w ławki, a pod nim urządził małą halę na udzielanie nauki religii dla dzieci.

Od 17 kwietnia 1956 roku do dziś proboszczem naszej parafii jest Ks. Stanisław Macewicz. Przy końcu października 1957 roku przybył tu do pomocy i zamieszkał na plebanii św. Michała Ks. Jan Sliwowski z Polski z diecezji Łomża. Zamierzał on w jak najkrótszym czasie wrócić do swojej diecezji. Stało się jednak inaczej. Z powodu wielkiego prześladowania Kościoła św. w Polsce przez komunistów Ks. Sliwowski nie mógł wrócić do Kraju i wobec tego został w Fulton jako asystent parafii św. Michała.

1959-1961 - okresem największych osiągnięć

Za czasów Ks. Macewicza znacznie się poprawił stan duchowy i materialny parafii. Postanowiono, więc rozpocząć budowę nowego kościoła i plebanii. Zacni parafianie przyjęli ten projekt z entuzjazmem i na ten cel złożyli bardzo hojne ofiary. Budowę rozpoczęto w dzień Patrona parafii, św. Michała, 29 września 1960 roku tuż obok starego kościoła. Do nowej plebanii Księża wprowadzili się na Zielone Świątki w maju 1961 roku, a w dwa miesiące później 29 lipca już pierwsza Msza św. była odprawiona w nowym kościele.

Po 35 latach używania stary kościół został zburzony, a na jego miejscu urządzono piękny plac frontowy przed nowym kościołem i plebanią. Uroczystego poświęcenia nowego kościoła i plebanii dokonał Ordynariusz diecezji Syracuse, Ks. Biskup Walter A. Foery dnia 17 września 1961 roku w otoczeniu wielu kapłanów i mnóstwa wiernych z Fulton i okolicy.

Ten dzień poświęcenia kościoła był szczególnie wielkim momentem dla Ks. Mancewicza, jako proboszcza i dla jego zacnych parafian, bo z niezmierną radością mogli oglądać w tych poświęconych budynkach wspaniałe pomniki i chwalebny owoc swoich długich zabiegów, ciężkiej pracy i wielkich ofiar. Z tym dniem parafia św. Michała weszła w nowy okres życia zupełnie zewnętrze odnowiona; oby także i dusze wszystkich naszych parafian odrodziły się do nowego życia dla chwały Bożej i swojego wiecznego szczęścia.